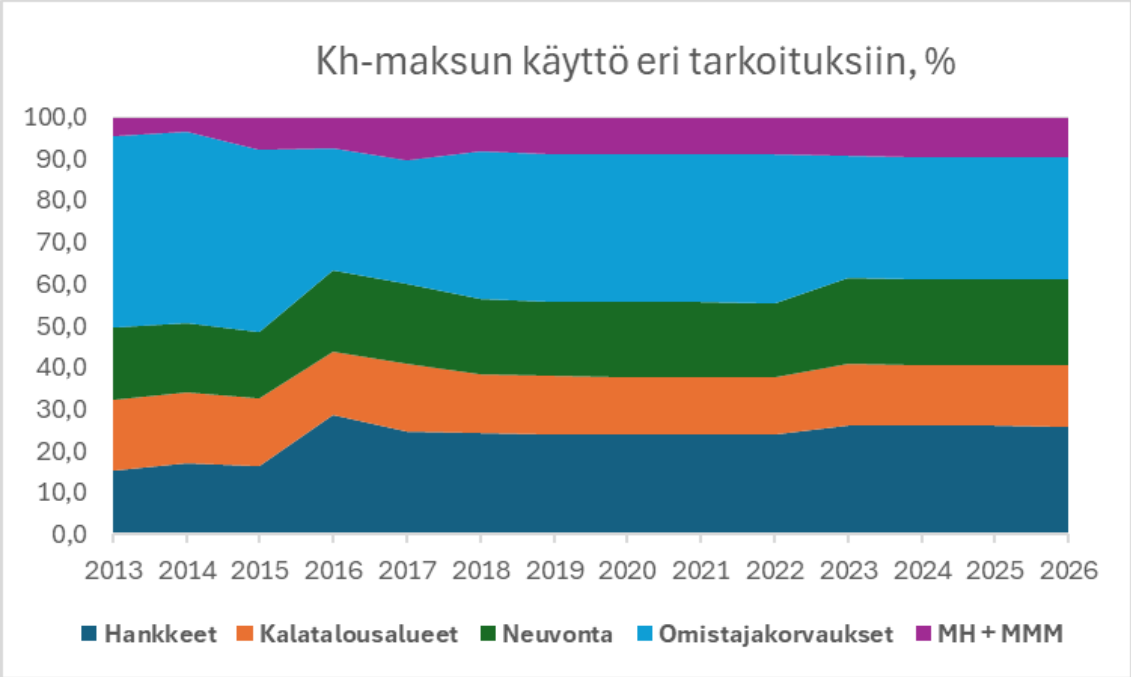
Valtiovarainvaliokunta Helsinki, 20.10.2025

Viite: Lausuntopyyntö 6.10.2025

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Kalatalouden Keskusliitto on tutustunut hallituksen esitykseen ja keskitymme lausunnossamme momentin 30.40.51. kalatalouden edistäminen sisältöön.

Kalastuslain perusteella kerättävistä kalastonhoitomaksuista tuleva kertymä muodostaa pääosan momentista 30.40.51. Kalatalouden edistäminen. Näiden varojen käyttötarkoitukset on määritelty kalastuslain 82 §:ssä.

Kalastonhoitomaksujen kertymä on vuosien varrella vaihdellut 9-10 miljoonan euron välillä. Vuodelle 2026 hallitus esittää momentille kirjattavaksi 9,625 miljoonaa euroa perustuen vuoden 2024 kertymään. Vuonna 2024 voimaan tullut kalastonhoitomaksun yläikärajan nosto on alkanut vuonna 2025 vaikuttaa kalastonhoitomaksukertymää kasvattavasti ja kertymä tulee näillä näkymin ylittämään ensi vuonna selvästi momentille budjetoidun summan, eli momentin budjetti on alimitoitettu.

Nykyisen kalastuslain aikana suhteellisesti suurimpia häviäjiä kalastonhoitomaksuvarojen jaossa ovat olleet vesialueen omistajat. Yleiskalastusoikeuksista ja kalastusopastoiminnasta omistajille maksettavat korvaukset ovat pudonneet ajan saatossa yli 25 %. Erilaisiin MMM ja ELY-keskusten päätöksellä rahoitettaviin hankkeisiin käytettävien varojen osuus sekä maksunkantokulut ja rekisterien ylläpito (Metsähallitus+MMM) ovat kasvattaneet osuuttaan.

Omistajakorvaukset eivät ole nykyisen kalastuslain voimassaoloaikana kertaakaan yltäneet kalastuslain valmisteluasiakirjoihin kirjatulle tavoitetasolle 4 miljoonaa euroa/vuosi.

Vuoden 2024 alussa toteutetun kalastonhoitomaksun yläikärajan noston arvioidaan ajan kanssa nostavan euromääräistä maksukertymää noin miljoonalla eurolla. Hallitusohjelmaan asiasta sisältyy seuraava kirjaus: ”Kalastonhoitomaksun ikäperusteinen vapautus muutetaan koskemaan 70 vuotta täyttäneitä kalakantojen hoidon ja istutusten turvaamiseksi.”

Eduskunnan valiokunnat ovat täsmentäneet vuosi sitten hallitusohjelman kirjausta talousarviota koskevissa mietinnöissään seuraavasti: Mmv: ”Vesialueiden omistajat huolehtivat heille maksettavien korvausten avulla myös hallitusohjelmassa tarkoitetusta kalakantojen hoidosta ja istutuksista.” Vav: ”Päätettäessä kalastuksenhoitomaksuista kertyneiden varojen jakamisesta tulee ottaa huomioon etenkin kalakantojen hoidon ja istutusten turvaaminen. Tätä edellytettiin myös hallitusohjelman mukaan toteutetussa kalastuksenhoitomaksun ikäperusteisen vapautuksen muutoksessa.”

Edellä mainituista kirjauksista huolimatta valtioneuvoston esityksessä vuoden 2026 talousarvioksi momentin 30.40.51 jakosuhteita ei ole muutettu aiemmista vuosista. Maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet tulkitsevat edelleen hallitusohjelmaa siten, että rahoitusta keskitetään erilaisen kalataloushallinnon päätettävissä olevan hanketoiminnan rahoitukseen, ei **kalaveden hoidosta ja istutuksista vastaaville** omistajille maksettaviin korvauksiin.

Kalatalouden Keskusliitto esittää, että omistajakorvausten osuutta kalastonhoitomaksuvaroista alettaisiin ensi vuodesta alkaen vähittäin nostamaan kohti tavoitetasoa 4 miljoonaa euroa/vuosi. Omistajakorvausten tasonnostoa puoltavat tarpeet panostaa hallitusohjelman mukaisiin tavoitteisiin huoltovarmuuden ylläpitäminen, vesialueen osakaskuntien yhdistäminen sekä kalojen vaellusyhteyksien palauttaminen. Selvityksemme mukaan yli 60 % omistajakorvauksista käytetään kalavesien hoitoon.

Ainoana vedenomistajia valtakunnallisesti neuvovana tahona Keskusliitto ja sen jäsenjärjestöt ovat avainasemassa edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamisessa. Neuvontamäärärahojen jaossa osuuttamme on vähennetty yli 20 % nykyisen kalastuslain aikana.

Kalavesien hoidossa tärkeä asema on myös vesialueen omistajien yhteenliittymillä, Suomen 118 kalatalousalueella sekä niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmilla. Huolimatta lakisääteisestä asemastaan kalatalousalueiden rahoitus ei vastaa niiden tehtävämäärää ja riittää kattamaan vain pakolliset hallintokulut. Rahoitusvajetta voisi lyhyellä aikavälillä korjata suuntaamalla harkinnanvaraisia avustuksia nykyistä enemmän kalatalousalueiden hanketoimintaan.

Edelliseen perustuen esitämme maa- ja metsätalousvaliokunnalle 2026 talousarviota koskien seuraavaa kirjausta:

Yleiskalastusoikeuksien hyödyntämisestä ja kalastusopastoiminnasta vesialueiden omistajille maksettavien omistajakorvauksien sekä vesialueen omistajien neuvonnan osuutta kalastonhoitomaksuvarojen käytöstä lisätään. Kalatalousalueiden osuutta harkinnanvaraisista hankemäärärahoista kasvatetaan.

Vesa Karttunen
toiminnanjohtaja